

Уладзімір Гаўрыловіч

Хата

апавяданне

Андрэй сціснуў кулак. Цяжкая цішыня стаяла ў хаце.

«Дробныя, нікчэмныя, паскудныя людзі. Што родная сястра, што яе вывадак... Вунь як вочкі бегуюць у дарагога пляменнічка. Прыцэньваецца, мабыць, колькі возьмуць за бацькоўскую хату...» - саракагадовы хударлявы мужчына сядзеў, аглушаны навіной, за стадам і сгіінай адчуваў: Нэля і яе двухмятровы бэйбус сверляць яго вачыма, гатовы я даўсяго, калі ён па-добраму не саступіць.

Камок шкадавання падступіў да горла, калі падняў вочы і паглядзеў на партрэты ў адзін месяц памерлых бацькоў. Ён, як малодшы, пасля арміі прыжаніўся, сюды прывёў сваю Алену. Не склалася, аднак, у нявесткі з маці, збегла ад яго ў горад. Ён не кінуўся за ёй, не стаў упрошваць. Так і пражыў усё жыццё ў бацькоўскай хаце: бацькі старэлі, і ім трэба была дапамога. Нэлька ж раней адведвала іх раз на год, перад Радаўніцай, хаця ж жыла недалёка, у горадзе, дзе займала добрую пасаду. Калі калолі свінчо, бацькі дзялілі на тры часткі: самім, сыну пры іх і гарадской дачцэ. Бацька тэлефанаваў, каб прыязджала за свежыной. Апошнія гады Нэлька адпраўляла да старых свайго шафёра...

Андрэй працаваў натрактары ў суседняй вёсцы, але калі бацькі злеглі, зволіўся з калгаса і цэлы год неадступна быў каля старых. Незадоўга да іх смерці наведаль хворых бацькоў прыязджала сястра. Ён на паўгадзіны пакінуў бацьку і маці на яе, каб з'ездзіць на веласіпедзе ў сям'яг, а калі вярнуўся, то заўважыў, як Нэлька хавае ў сумачку нейкія паперы. І, развітаўшыся з бацькамі, сіганула за дзверы.

Цяпер ён разумеў, навошта яна прыязджала: аформіць завяшчанне на старэйшага ўнука. І зараз пляменнік, які атрымаў спадчыну, просіць дзядзьку вызваліць хату.

- Што ж, Бог з вамі. Я не буду судзіцца... - у халодных Андрэевых вачах не было злосці, быў боль і расчараванне. - Я думаў, што маю родную кроў... А памятаеш, Нэлька, як заўсёды навучала нас мама: «Вы - дзве родныя крывіначкі. У гэтым жорсткім свеце нікому да вас не будзе справы, вы зможаце давяраць толькі адзін аднаму. Таму хай ніколі нішто вас не пасварыць. Дапамагайце адзін аднаму ва ўсім».

- Она была уцэрбнай, наша маці. Жыла па-старому. Цяпер усё іначай - цяпер толькі дзеля сябе жывуць людзі... - жорстка сястра сказала ў адказ.

- Маць, да што ты ўгаворваць будэш... - пырснуў злосцю і нястрыманай усёпераможнай энергіяй пляменнік. - Табе ж сказана, хата па законе мая...

Андрэй зразумеў, што, калі зараз не пакіне хату сам, яго непакісны здаравец-пляменнік можа і за шкіркі выкінуць.

- Бог з вамі... - ён устаў, падышоў да тафы. Наверсе яе ляжаў яго дэмбельскі чамадан.

Мужчына дастаў яго, сцёр пыл, расшпіліў замок. Нетаропка забраў з шафы і паклаў унутр дзве сарочки, піджак і туфлі. Пайшоў, не глядзячы на сястру, якая сядзела на ступку пасярод хаты, і плямённіка, пгто круціўся ля тэлевізара, у кухню. Вярнуўся назад.

- Хоць тэлевізар я купляў, тэта мой падарунак табе, Нэля, да 8 Сакавіка... Карыстайся на здароўе. Усім карыстайся... Тваё наступіла права...

Андрэй забраў маленькае лустэрка, прыбор для галення, адэкалон. Прыгожы флакон толькі пазаўчора, якраз 23 лютага, падарыў яму самы дарагі чалавек. Ніна працавала прадаўшчыцай у сям'язе, сама гадала дзевяцігадовага сына. Ён хацеў парадаваць сястру, што наладзіцца, нарэшце, яго ўласнае жыццё, і так абрадаваўся, калі пабачыў родных на парозе. Пазаўчора ж яны дамовіліся: Ніна стане яго жонкай і пераедзе ў яго хату. А сёння, бачыш як павярнулася, усё атрымаецца інакш: ён са сваёй хаты пойдзе ў прымы. Не судзіцца ж з сястрой. Ды і гэта воля бацькоў, мабыць, усё ж яны любілі Нэльку болын за свайго крыху непучёвага сына, што не ўтрымаў у руках жонку, застаўся ля іх...

Усё, сабраўся.

Сястра маўчала, апусціўшы вочы долу.

Пляменнік пстрыкаў пераключальнікам, шукаючы, мабыць, каналаў, не ведаючы, што іх у вёсцы толькі два.

Андрэй быў знешне спакойны, хаця крыўда на бацькоў, на сястру, якой у гэтым жыцці ўсяго было мала, падступалася да горла. Ён разумеў, што трэба хутчэй выйсці на гаючы марозны холад, бо нешта страшнае нараджалася ў яго душы, а ён не дапускаў жудаснай ярасці зуды, і, калі не стрымаецца, то наробиць бяды. Гарачы з маладосці, жывучы побач з хворымі бацькамі, ён навучыўся цяпець, стрымлівацца, разумець чужы боль. Ад напружання начало дрыжэць усё цела. Аднак прымусіў сябе спыніцца ў парозе, азірнуцца. Ціха прамовіў на развітанне:

- Я не прападу. Толькі цяпер, Нэля, забудзься назаўсёды, што ў цябе быў брат... Памёр разам з маці і бацькам.

Ён не чуў, як сястра, усё ж не камень, расплакалася, калі за ім зачыніліся дзверы.

* * *

На жаночы дзень Андрэй, які паспеў паставіць свой трактар у калгасны гараж, адпрасіўся крыху раней дадому. Віцька, пасынак, сёння не хадзіў у школу, цэлы дзень нешта клеіў, майстраваў. Прыгожы домік з запалак дапамог яму пачаць айчым, і хлопчык так захапіўся гэтай справай, што закончыў яго рабіць толькі пад вечар.

Цяпер разам яны згатавалі святочную вячэру: насмажылі мяса, зварылі бульбу, зрабілі салат і нават бутэрброды са шпротамі, нарэзалі кілбасы. А на салодкае - па просьбе Андрэя - галоўны інжынер калгаса прывёз шакаладны торт. А яшчэ цюльпаны. У кішэні мужчыны ляжаў залаты пярсцёнак, які Андрэй купіў для сваёй каханай яшчэ раней, калі жыў адзін у бацькоўскай хаце і спецыяльна адлучаўся ў райцэнтр.

Усё, акрамя бульбы, было на стале. Нінка ж затрымлівалася. Рэйсавы аўтобус, на якім яна паехала ў горад на параду перадавікоў, ужо даўно павінен прыйсці. А ад прыпынку - колькі там пешшу да іхняй старэнькай хаты, што дасталася жанчыне ад салдаткі-маці.

Андрэй быў удзячны Ніне. Толькі пабачыла яго збалелыя вочы — і ўсё. Ні слова болын не спытала: чаму так надумаўся, без вясельнай вечарыны. Прышоў - значыць лёс такі. Яе шчасце - іх сумеснае шчасце і доля. Толькі і сказаў мужчына тады:

- Нэля прыехала. Яна - гаспадыня...

Ноччу Андрэй не мог заснуць, і яна, прачнуўшыся, выпадкова дакранулася да яго твару. Як апякло яе, спалохалася: мужчына ціха плакаў, але хаваў ад яе прычыну свайго болю. І яна цяпер не змагла заснуць да самага золку.

Нарэшце, калі Андрэй і Віцька, стаміўшыся ў чаканні жанчыны, глядзелі па тэлевізары святочны канцэрт, Ніна з'явілася ў парозе.

- Дзе мае мужчыны? Чаму не сустракаюць? У мяне ж такія цяжкія сумкі... - весела паўшчувала. Андрэй у хапіў адну сумку, Віцька другую.

- Мы цябе зачкаліся, дарагая... - чмокнуў у шчаку сваю абранніцу мужчына і дапамог распрануцца.

- А ў нас так цёпленька... - рассялася хударлявая Нінка, якая выглядала вельмі прыгожай у новым касцюме-тройцы. - А мне грамату далі. І падарунак... Вось так.

- Віншваем цябе, так, Віцька? Наша мама - малайчына! - усміхнуўся Андрэй.

- Ага, дзядзя Андрэй. Мама мая прыгожая... І ў нас ёсць ёй падарункі... Пайшлі мама, мы і святочны стол накрылі з... Андрэем.

- Калі хочаш, сыноч, можаш называць Андрэя татам... - ласкава прамовіла Ніна, ступаючы ў пакой, які служыў і залай, і спальняй адначасова.

- Я... не супраць... калі Андрэй не супраць... - разгубілася дзіця.

- І я не супраць, маленькі... - весела сказаў Андрэй.

Хлопчык шчасліва засмяяўся і пацягнуў маці да стала.

- Тут табе і домік, і торцік, і кветкі. Бачыш, наш тэта Андрэй аднекуль прынёс...

- Дзякуй, дарагія мае... - жанчына пацалавала хлопчыка і мужчыну.

* * *

Андрэй пачаў раскаркоўваць шампанскае, як раптам стукнуў сабе па ілбе.

- Вось, балбес. Я ж галоўнае забыўся... Прабач...

Ён накіраваўся на кухню і праз хвіліну вярнуўся. У руках ў мужчыны была чырвоная скрынька.

- Дарагая мая! - усхвалявана прамовіў ён, гледзячы жанчыне ў вочы. - Я нават і не верыў, што Бог пашле мне такое шчасце, каханне. Я хачу прапанаваць табе, Ніна, афіцыйна стаць маёй жонкай і прыняць тэты пярсцёнак яксімвал нашага кахання...

- Божа, Андруша...

- Ура!!! - заскакаў малы. - Значыць, вы цяпер на самай справе пажэніцеся!

- Пажэнімся, пажэнімся, жэўжык... - паглядзіла па галаве сына Ніна і патанула ў абдымках люблага чалавека.

- Тады час за стол... - корак ад шампанскага стрэліў у столу, і Андрэй пад шчаслівыя ўсмешкі дарагіх яму жанчыны і дзіця наліў іскрыстага віна ў келіхі.

Ніна раптам стала засяроджаная, і гэта вельмі здзівіла мужчыну.

- Нешта здарылася, дарагая? - спытаўся ён.

Жанчына нястрымана ўсміхнулася.

- Ат, хацела здзівіць заўтра, не вытрымаю...

Нечакана яна кінулася ў кухню, і праз хвіліну вярнулася з сумачкай. Дастала з яе нейкія паперы. Перадала іх Андрэю.

- Што гэта? - мужчына паставіў келіх, які трымаў у руках, на стол.

- Чытай... У нас цяпер ёсць новая хата. Яна цяпер належыць толькі нам... - радасна паведаміла Ніна.

- Як гэта можа быць... - не верыў сваім вачам мужчына.

- Вельмі проста. На наступны дзень, як ты прыйшоў, я была ў сельсавеце. Сакратарка сказала, што твая сястра ці яе сын прадаюць бацькоўскі дом. Нэля яе прасіла, каб менш людзі ведалі, каб яна падказала таму, хто хоча. А яшчэ сакратар сказала, што ўся веска абражана такімі паводзінамі тваёй Нэлі: выгнаць цябе са сваёй жа хаты. Таму прадаюць нядорага, бо сорам людзям у вочы глядзець. А яшчэ ў раёне, начальніца...

- І ты што?

- Я адразу патэлефанавала. Сказала, што хачу купіць хату, бо свая старая, даваенная...

- А Нэля?

- Пяцьсот даляраў... У мяне не было столькі грошай, пазычыла ў сябровак. Учора тваёй сястры з працы пазваніла.

Дамовіліся сустрэцца ў горадзе. Тая, нягледзячы на выхадны дзень, знайшла натарыуса. Аформілі за дзесяць хвілін...

- Ну і сволач сястрыца мая... Думаў, хоць на дачу сабе пакіне, а яна адразу прадаць... - зазлаваўся Андрэй. - Бога ў яе душы няма!

- Кінь. Грошы - справа нажыўная. Я ж бачу, як ты начамі не спіш, хату сваю шкадуеш... - усміхнулася Ніна.

- Не хату, памяць бацькоў, там маё дзяцінства прайшло...

- Ты б толькі бачыў яе твар, калі я паведаміла, што выходжу за цябе замуж і што мы будзем цяпер жыць у сваёй хаце... Нэльку ажно плямы пабілі, і мне стала яе шкада, ведаеш... - абняла Андрэя жанчына. - Яна - няшчасны чалавек.

- Не шкадуй. Усё правільна. Яна зрабіла свой выбар. - Андрэй пацавалаваў жанчыну і звярнуўся да сына:

- Віцька, ты хочаш жыць у новай хаце? Мы заўтра пераязджаем. Я вазьму ў калгасе трактар...